

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
BIURO ANALIZ

BIULETYN

nr 4 (249) • 18 stycznia 2005 • © PISM

nr egz. _____

Redakcja: Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny), Adam Eberhardt, Beata Górka-Winter, Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kureczewska, Grażyna Nowocień-Mach (redaktor tekstu), Emil Pietras (sekretarz Redakcji)

Porozumienie z Agadiru

Unia Europejska jako promotor współpracy regionalnej

Agata Kołakowska

Porozumienie Egiptu, Jordanii, Maroka i Tunezji o wolnym handlu ma na celu m.in. doprowadzenie do wzrostu konkurencyjności i stworzenie warunków do wzmocnienia współpracy z Unią Europejską. UE wspiera integrację tych państw w przekonaniu, iż będzie ona sprzyjać: poprawie sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie, zmniejszaniu dysproporcji rozwojowych, a tym samym zwiększeniu bezpieczeństwa międzynarodowego. Państwa basenu Morza Śródziemnego są, jak dotąd, największymi beneficjentami polityki UE wobec sąsiadów.

W lutym 2004 r. w Agadirze przedstawiciele Egiptu, Jordanii, Maroka i Tunezji zawarli porozumienie o wolnym handlu. Zakłada ono zniesienie ceł do 1 stycznia 2006 r., przyjęcie euro-śródziemnomorskich reguł pochodzenia towarów (*rules of origin*) oraz harmonizację przepisów prawnych dotyczących m.in. własności intelektualnej oraz zamówień publicznych. Przewidziano także wprowadzenie mechanizmów koordynacji polityki ekonomicznej oraz polityk sektorowych w takich dziedzinach, jak handel zagraniczny, rolnictwo, finanse, podatki, usługi oraz polityka celna. Realizacja porozumienia winna się przyczynić do intensyfikacji wymiany handlowej, rozwoju przedsiębiorczości i zatrudnienia, podnoszenia produktywności oraz wzrostu konkurencyjności regionu, a także ułatwić liberalizację przepływu towarów między sygnatariuszami porozumienia a Unią Europejską.

Porozumienie o wolnym handlu rozwija postulaty zgłoszone w podpisanej trzy lata wcześniej, również w Agadirze, deklaracji, w której cztery państwa zdecydowały się na pogłębienie wielostronnej współpracy zmierzającej do utworzenia Śródziemnomorskiej Arabskiej Strefy Wolnego Handlu (Mediterranean Arab Free Trade Agreement – MAFTA), a w dłuższym okresie – do powstania Arabskiego Wspólnego Rynku. Rozwój współpracy państw arabskich wykorzystującej dorobek PAFTA (Pan-Arab Free Trade Agreement, zawarty w 1998 r.) i utworzenie silnego ugrupowania gospodarczego uznano za niezbędne, by sprostać wyzwaniom wynikającym z kierunków rozwoju gospodarki światowej oraz hierarchii celów zrównoważonego rozwoju.

Przyczyny zawarcia porozumienia

Ostatnie dwie dekady były dla państw śródziemnomorskich latami stagnacji gospodarczej i pogarszającej się sytuacji społecznej. Jako przyczynę tego stanu rzeczy wymienia się brak determinacji i małą skuteczność rządów we wprowadzaniu reform gospodarczych (likwidacji monopolu i silnego sektora własności państwowej), eliminowaniu nieprzejrzyistości procedur administracyjnych i słabości infrastruktury (transportowej i teleinformatycznej), a także zwiększaniu wymiany handlowej między państwami regionu. Uwarunkowania te w istotny sposób osłabiają pozycję konkurencyjną regionu, co wobec rosnącej presji konkurencyjnej Chin czy Indii sprawia, że zainteresowanie inwestorów zagranicznych państwami basenu Morza Śródziemnego maleje.

Regionalna integracja gospodarcza dzięki zwiększeniu wymiany handlowej i, w konsekwencji, wzmocnieniu konkurencyjności krajowych rynków może się przyczynić do poprawy tej sytuacji. Dodatkowym argumentem przemawiającym za zacieśnianiem współpracy regionalnej jest wsparcie techniczne czy finansowe oferowane przez międzynarodowe instytucje (jak Unia Arabsko-Maghrebska, Rada Współpracy Państw Zatoki czy Unia Europejska). Od połowy lat dziewięćdziesiątych państwa śródziemnomorskie prowadziły negocjacje w celu podpisania dwustronnych umów o wolnym handlu. Proces ten został zakończony w 2000 r., co otworzyło państwom regionu drogę do zawarcia porozumienia wielostronnego, zmierzającego do utworzenia śródziemnomorskiego obszaru wolnego handlu.

Porozumienie z Agadiru ma ułatwić jego sygnatariuszom współpracę z Unią Europejską. Decyzja o rozwijaniu integracji regionalnej ma znaczenie polityczne, stanowi bowiem odpowiedź na postulaty zgłaszane przez UE, potwierdza także wolę państw-stron umowy o konieczności przeprowadzenia reform rynkowych. Uzasadnienie ekonomiczne oparte jest na założeniu, że choć integracja gospodarcza jest procesem bardzo złożonym, można prowadzić ją *à la carte*, koncentrując się na wybranych sektorach gospodarki oraz pogłębiając współpracę między niewielką grupą państw. Dzięki temu możliwe jest osiągnięcie korzyści przy relatywnie niewielkich nakładach finansowych, a proces negocjacyjny jest mniej skomplikowany.

Omawiane porozumienie ma również przygotować państwa-strony do pogłębienia stosunków z UE. Wprowadzenie tzw. euro-śródziemnomorskich reguł pochodzenia towarów oznacza *de facto* przyjęcie przez sygnatariuszy podstawowej zasady rządzącej swobodnym przepływem towarów w Unii Europejskiej. Z kolei uznanie kilku odrębnych obszarów celnych za całość z punktu widzenia tych reguł przyczyni się do podniesienia konkurencyjności dóbr produkowanych przez państwa basenu Morza Śródziemnego. Innym przykładem przygotowawczego charakteru porozumienia są postanowienia dotyczące współpracy w dziedzinie koordynacji polityki gospodarczej oraz polityk sektorowych.

Rola Unii Europejskiej

Unia Europejska jest promotorem integracji regionalnej państw basenu Morza Śródziemnego. Państwa te są także głównym adresatem pomocy finansowej przeznaczonej dla sąsiadów Unii. Podstawowym celem współpracy UE z sąsiadami z basenu Morza Śródziemnego jest ograniczenie zagrożeń związanych m.in. z napływem nielegalnych imigrantów, rozwojem przestępczości zorganizowanej oraz terroryzmem. Łączy się to z koniecznością działań długofalowych, zmierzających do usunięcia przyczyn, a nie tylko do ograniczenia skutków negatywnych zjawisk. Państwa członkowskie, wykorzystując własne doświadczenia stabilizacji kontynentu europejskiego, w miarę rozszerzania i pogłębiania procesów integracyjnych za kluczową uznają demokrację, a za skuteczny sposób przeprowadzenia zmian politycznych – współ-

pracę gospodarczą, stopniowo wzbogacaną o zagadnienia społeczne, kulturalne i polityczne.

Do osiągnięcia wspomnianych celów Unia Europejska wykorzystuje liczne instrumenty – oprócz bilateralnych umów handlowych, instytucję stowarzyszenia z państwami trzecimi czy wielostronne porozumienia o współpracy. Dodatkowym impulsem jest pomoc finansowa Unii, przyznawana na zasadzie warunkowości, oznacza to przede wszystkim udzielanie finansowych zachęt tym, którzy podejmują się reform.

Unia Europejska stara się przekonać państwa trzecie do podejmowania samodzielnych działań integracyjnych, zarówno wykorzystując dialog polityczny, jak i oferując wsparcie finansowe. Współpraca z ugrupowaniami dysponującymi połączoną siłą przetargową kilku państw umożliwia oddalenie zarzutów, iż w stosunkach z poszczególnymi państwami trzecimi Unia wykorzystuje swą silniejszą pozycję, stosując metody postkolonialne.

Już w deklaracji barcelońskiej, zapoczątkowującej w 1995 r. partnerstwo śródziemnomorskie, państwa członkowskie UE postulowały konieczność prowadzenia działań integracyjnych na poziomie regionalnym. Umowy o wolnym handlu zawierane między państwami regionu są, zgodnie z deklaracją, istotnym elementem tworzącym euro-śródziemnomorską strefę wolnego handlu. Nieprzypadkowo też negocjacje umów stowarzyszeniowych między państwami śródziemnomorskimi a WE i jej państwami członkowskimi toczyły się jednocześnie ze wspomnianymi już negocjacjami w sprawie porozumienia o wolnym handlu między państwami regionu. Warto dodać, że inicjatywa podpisania takiego porozumienia przez Egipt, Jordanię, Maroko i Tunezję (najszybciej zakończyły negocjacje umów stowarzyszeniowych z UE, które weszły w życie w latach 1998–2004) powstała podczas jednej z śródziemnomorskich konferencji ministerialnych, w której uczestniczą przedstawiciele państw członkowskich UE i 10 państw basenu Morza Śródziemnego. Zachętą finansową Unii do integracji regionalnej w przypadku porozumienia z Agadiru było przyznanie w ramach programu MEDA 4 mln euro na pomoc techniczną, w tym organizację Sekretariatu, na którego siedzibę wybrano Amman.

Analiza podstawowych dokumentów Komisji Europejskiej poświęconych stosunkom z państwami trzecimi pozwala dostrzec, że Unia Europejska będzie nadal prowadzić działania zmierzające do rozwoju współpracy regionalnej w państwach śródziemnomorskich. Zarówno komunikat KE poświęcony europejskiej polityce sąsiedztwa, jak i *Regional Strategy Paper*, czy *Regional Indicative Programme* nie tylko wskazują na konieczność pogłębiania integracji regionalnej, lecz także wyznaczają kolejne jej dziedziny. Utworzenie euro-śródziemnomorskiej strefy wolnego handlu jest celem nadrzędnym. Rozwój infrastruktury regionalnej ułatwi pogłębienie współpracy gospodarczej między partnerami, pomoże też osiągnąć kolejny cel, jakim jest utrwalanie się procesów integracyjnych euro-śródziemnomorskich. Współpraca gospodarcza powinna przyczynić się do wprowadzenia rządów prawa; dodatkowym impulsem do tych działań będą wymiana kulturalna i rozwój stosunków typu *people-to-people*. W dłuższym okresie powinno to doprowadzić do poprawy sytuacji społeczno-ekonomicznej w państwach śródziemnomorskich, a dzięki temu do ograniczenia zagrożeń dla bezpieczeństwa.

OGŁOSZENIA

**PROBLEM REPARACJI, ODSZKODOWAŃ
I ŚWIADCZEŃ W STOSUNKACH
POLSKO-NIEMIECKICH 1944-2004**

Tom II: DOKUMENTY

Pod redakcją naukową Sławomira Dębskiego i Witolda M. Góralskiego
Warszawa 2004, 622 s., ISBN 83-89607-25-5Spis dokumentów *c.d.*

- 110 przed 20 maja 1982, opracowanie Departamentu IV zawierające propozycje działań w sprawie odszkodowań
- 111 13 lutego 1986, pilna notatka w sprawie możliwości uzyskania odszkodowań za pracę przymusową obywateli polskich
- 112 14 listopada 1986, notatka Departamentu IV MSZ dotycząca projektu noty rządu PRL do rządu RFN w sprawie odszkodowań cywilno-prawnych
- 113 9 grudnia 1986, szyfrogram ministerstwa spraw zagranicznych do ambasady w Kolonii w sprawie odszkodowań dla obywateli polskich
- 114 9 grudnia 1986, tekst noty przesłanej przez Departament IV do Ambasady PRL w RFN w celu złożenia w niemieckim MSZ
- 115 1986, opracowanie dotyczące kwestii odszkodowań w stosunkach polsko-niemieckich
- 116 13 czerwca 1987, projekt notatki Departamentu IV MSZ w sprawie odszkodowań
- 117 lipiec 1987, notatka Departamentu Prawno-Taktatowego dla dyrektora Biura Prawnego Urzędu Rady Ministrów w sprawie środków niewykorzystanych w trakcie realizacji umowy PRL-RFN dotyczącej odszkodowań dla ofiar eksperymentów pseudomedycznych
- 118 17 września 1987, nota MSZ RFN - odpowiedź na polską notę z 11 grudnia 1986 r. w sprawie odszkodowań
- 119 18 września 1987, szyfrogram ambasady z Kolonii - informacje w sprawie niemieckiej noty dotyczącej odszkodowań
- 120 17 października 1987, notatka Departamentu Prawno-Taktatowego dla ministra spraw zagranicznych w sprawie środków niewykorzystanych w trakcie realizacji umowy PRL-RFN dotyczącej odszkodowań dla ofiar eksperymentów pseudomedycznych
- 121 16 października 1989, odpowiedź ministra spraw zagranicznych na interpelację posełką w sprawie odszkodowań wojennych (fragmenty)
- 122 7 listopada 1989, opracowanie Ministerstwa Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie pomocy finansowej dla byłych więźniów obozów koncentracyjnych
- 123 6 grudnia 1989, nota ambasady RFN w sprawie wykonania umowy o odszkodowaniach dla ofiar eksperymentów pseudomedycznych
- 124 27 grudnia 1989, Departament IV MSZ do Departamentu Prawno-Traktatowego - opinia dotycząca odpowiedzi na notę RFN w sprawie wypłaty odszkodowań ofiarom eksperymentów pseudomedycznych
- 125 12 września 1990, traktat o ostatecznej regulacji w odniesieniu do Niemiec
- 126 14 listopada 1990, traktat Pomędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy
- 127 16 października 1991, polsko-niemiecka umowa o utworzeniu Fundacji „Polsko-Niemieckie Pojednanie” zawarta w drodze wymiany not (fragmenty)
- 128 12 grudnia 1991, nota Rządu RP do Rządu RFN w sprawie Fundacji „Polsko-Niemieckie Pojednanie”

*c.d.n.*Sprzedaż w Instytucie
oraz w wybranych księgarniach (www.pism.pl/ksiazki-ksiegarnie.html)